

Historische Vereniging Oud-Beijerland

Opgericht 30 september 1997
Beschermheer F.A. baron van Tuyll van Serooskerken
Ambachtsheer van Oud-Beijerland

website: www.hvobl.nl

Jaargang 25

juni 2022

nummer 87

Beijerlandsche Berichten
verschijnt 4 x per jaar

Redactie

Pieter Jan in 't Veld
Jan Paul van der Spek

Contributie: minimaal € 10,- per jaar

Rekeningnummer NL16 RABO 0351 1871 03 t.n.v. HVO, Oud-Beijerland
Buiten de regio wordt de Beijerlandsche Berichten per post verzonden
en brengen wij € 6,- kosten in rekening

Bestuur

P.J. in 't Veld, *voorzitter*, (0186) 61 75 23
A.W. de Groot, *secretaris*, Willem Vrijlandstraat 75, 3262 GN
Oud-Beijerland. (06) 51 05 26 60. mail: a.groot21@upcmail.nl
H.M. Dijkstra, *penningmeester en ledenadministratie*. (0186) 61 69 06
mail: historischeverenigingobl@gmail.com
L. H. van der Meer, *lid*. (06) 43 89 41 14

Ons archief, het **Historisch Informatie Punt** (HIP), is gevestigd in de het
Oude Raadhuis aan de Waterstal in Oud-Beijerland.

Geopend elke 2^e en 4^e dinsdag van de maand van 14.00 tot 16.00 uur,
behalve in de maanden juli en augustus.

Buiten deze tijden contact: A. van den Berg (0186) 61 42 40

ISSN 2210-8645

Inhoudsopgave

Van het Bestuur	3
Evenementen en de HVO	4
<i>Rob van Brakel</i>	
De piketstok van de brandweer	11
<i>Pieter Jan in 't Veld</i>	
Wat is er gebeurd met het Joodse bezit?	13
<i>Pieter Jan in 't Veld</i>	
Woekerpolis of niet?	17
<i>Pieter Jan in 't Veld</i>	
Een vergeten verhaal	19
<i>Leen van Driel</i>	
Beijerlandse jongens aan de Slavenkust	25
<i>Jan Paul van der Spek</i>	
Nieuwe aanwinsten	
<i>Alie van den Berg</i>	28

DUIFHUIZEN
Tassen & koffers

**Elektrotechnisch Buro
Wijntje B.V.**

Bij elektrotechnisch bureau **Wijntje** kunt u terecht voor al uw elektrotechnische installatiewerkzaamheden zoals onder andere:

- Licht- en kracht installaties
- Data netwerken • Noodverlichting
- Zwakstroom- en intercom installaties
- Keuren van elektrische apparaten
- Reparatie van witgoedapparaten
- Zowel voor bedrijven als particulieren

West-Voorstraat 14 3262 JP Oud-Beijerland 0186-612802 info@wijntjebv.nl www.wijntjebv.nl

Van het Bestuur

Sinds de laatste Beijerlandsche Berichten is er veel veranderd. Eerder dan verwacht konden we op 30 maart een druk bezochte ledenbijeenkomst organiseren.

Op 5 april hebben we het boekje 400 jaar Oude Raadhuis uitgereikt aan de directie van de bibliotheek, inmiddels heeft u als lid dit boekje ontvangen.

En op 15 april werd mevrouw Miranda Smedeman als 400^e lid verwelkomd. Inmiddels groeit het ledenaantal verder.

Op 25 april kwam de verhuishwagen voorrijden en is het historisch informatiepunt samen met de bibliotheek verhuisd naar het Oude Raadhuis.

Op 10 mei zijn de deuren van de bibliotheek met ruimere openingstijden weer geopend, dat gaf ons de mogelijkheid om het HIP op meer tijdstippen te openen. Het HIP is geopend elke 2^e en 4^e dinsdag van de maand van 14.00-16.00 uur. U meldt zich aan de balie van de bibliotheek en u wordt opgehaald en naar de voormalige burgemeesterskamer gebracht.

*penningmeester Henk Dijkstra aan het werk in
de nieuwe ruimte in het Oude Raadhuis*

Evenementen en de HVO

Rob van Brakel

Of: Hoe zeven executies voorkomen werden...

In de vijfentwintig jaar van haar bestaan is de HVO voor de meeste Beijerlanders twee keer prominent zichtbaar geweest: in de feest- en herdenkingsjaren 2009 en 2018. Beide hadden met Lamoraal van Egmont te maken, de man die (Oud) Beijerland in 1559 gesticht heeft. Met een 't', volgens een internationale afspraak met België en Duitsland. Hij noemde het Beijerland, naar zijn vrouw, Sabina van Beijeren. 'Oud' kwam er pas bij, toen er ook een Nieuw Beijerland gesticht werd. Officieel tenminste: voor de rest van de Hoeksche Waard zijn en blijven wij 'Beijerlanders'. Helaas is die naam niet altijd positief bedoeld, maar daar hoeven de lezers van dit stukje niet van wakker te liggen: de grote meerderheid hoort tegenwoordig bij 'de import', en de rest beschouwt het gewoon als afgunst.

In 2009 bestond Oud Beijerland 450 jaar en dat werd uitbundig gevierd. De HVO was daar nauw bij

Lamoraal van Egmont en Sabina van Beijeren worden op 30 april 2009 verwelkomt in hun heerlijkheid Beijerland

betrokken: de vereniging was van de partij in de organiserende Stichting en zorgde voor de historische context. De grootste inbreng was er bij vier zaken: het lespakket voor de scholen, de Egmontlezing van 8 april, de viering van 196 jaar Nederland op 2 mei, en de Jubileum dag op 24 oktober. Daarnaast werd mee gedacht en mee geholpen bij tal van andere dingen, zoals de bestelling van de suikerzakjes voor het jubileum: wie het kleine niet eert, En er is tijd besteed aan zaken, die achteraf helemaal niet doorgingen, zoals het uitgeven van speciale postzegels en het herschrijven van het openluchtstuk "Uit Ruigte Geboren", dat bij het 400 jarig bestaan in 1959 werd opgevoerd, en nu vervangen werd door het spectaculaire "Oproer!!".

In het lespakket voor de basisscholen werden de leerlingen door Lamoraal en Sabina meegenomen door de geschiedenis van ons dorp vanaf 1559 tot heden.

*De ambachtsheer van Oud-Beijerland F.A. baron van Tuyll van Serooskerken
in gesprek met Olivier van Rode, 8 april 2009*

De HVO speelde vanzelfsprekend een belangrijke rol bij de informatie en de verificatie.

De spreker bij de Egmontlezing van 8 april was Olivier van Rode uit Zottegem, die andere plaats waar Lamoraal van Egmont mee verbonden was: hij ligt er begraven. Hij was niet de eerste, die wat kwam vertellen over onze eerste ambachtsheer, want zijn grootvader had bij de herdenking in 1959 een lezing gegeven. Egmont met een 't', want Lamoraal – Franstalig - schreef het zelf zo. De lezing ging over de worsteling van Lamoraal met de vrijheid van meningsuiting van zijn onderdanen, waar hij veel genuanceerder over dacht dan zijn koning. Over zijn graf in Zottegem, dat veel te lijden heeft gehad onder oorlogsgeweld en pas in de 19^e eeuw herontdekt werd. En over twee standbeelden van Lamoraal in Zottegem, waar wij er in Oud Beijerland niet eens eentje hebben. We kregen wel een afgietsel van de zesde halswervel van Lamoraal: die, welke door het zwaard in tweeën gehouwen is.

Een beetje karig misschien, maar desalniettemin zijn de contacten tussen de HVO en het Zottegems Genootschap, de historische vereniging daar, prima.

Burgemeester Klaas Tigelaar ontvangt op 24 oktober 2009 van de Zottegemse burgemeester Herman de Lor een replica van het standbeeld van Lamoraal van Egmont dat staat op de Markt in Zottegem

Het volgende evenement, dat samen met de Oranjevereniging werd voorbereid, was op 2 mei van datzelfde jaar: het was 1813 en Oud Beijerland werd door de heren Van Hogendorp en Van der Duyn van Maasdam opgeëist voor Oranje, waarna even later de nieuwe vorst, Willem de Eerste, arriveerde. Natuurlijk kon er alleen maar gewaakt worden voor historische vergissingen, want helaas heeft ons dorp in 1813 die prominente rol bij de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden niet vervuld: het was in Den Haag en Scheveningen.

Op 24 oktober, bij de viering van het 450 jarig bestaan, werd stil gestaan bij een belangrijk gebeuren in de Beijerlandse geschiedenis: het dorpsoproer van 1787. Samen met de Oranjevereniging en de toneelgroep Mask werd een levendig beeld geschetst van de ontevredenheid van de arme bevolking, de opstand tegen de rijke bovenlaag en de plundering van huizen, en het neerslaan van de rebellie door het gezag, met twee doden tot gevolg en de gevangenneming van de zeven leiders van het verzet. Het gezag wilde in 2009 verder gaan dan de gezagsdragers in 1787 door de zeven ook nog op te hangen, maar dankzij de HVO ging dat niet door, want in 1787 kwamen de mannen er af met een gevangenisstraf. Je zou kunnen zeggen dat de vereniging zeven doodvonnissen heeft voorkomen!

Op 5 juni 2018 was het 450 jaar geleden dat Lamoraal van Egmont in Brussel op het schavot aan zijn einde kwam. Onthoofd op last van Filips de Tweede. Oud Beijerland heeft hem dus maar negen jaar als ambachtsheer gehad, maar wel de eerste belangrijke jaren. Op die dag werd er bij de plaquette aan de Koninginneweg door het gemeentebestuur en het bestuur van de HVO een krans gelegd. Daarnaast was er een expositie in samenwerking met de Stichting Museum Oude Raadhuis en een wandeling door het centrum van Oud-Beijerland met ongeveer 75 figuranten, die toepasselijke taferelen uitbeeldden met een ontvangst in het Oude Raadhuis door Lamoraal van Egmont en in de dorpskerk door zijn dochter Sabina van Egmont.

In het Hoeksche Waard Magazine verscheen met medewerking van de HVO een artikel over het leven en de betekenis van Lamoraal voor Europa, want de man deed meer dan alleen ons dorp stichten: hij was gouverneur van Vlaanderen en een geducht veldheer in de strijd tegen de Fransen. Karel de Vijfde was dan ook persoonlijk aanwezig bij zijn huwelijk met Sabina van Beijeren.

**...ook u kunt
geld verdienen
voor uw club,
vereniging
of ...!**

**Bent u lid van deze club of vereniging?
Dan kunt u de clubkas flink spekken!**

Koopt of verkoopt u een huis via makelaardij De Jong of laat u uw huis door ons taxeren, dan keren wij een bonus uit op de rekening van uw club, vereniging of ... van uw keuze. Deze bonus kan wel oplopen tot € 225,- per klant!

Kom voor meer informatie vrijblijvend langs bij één van onze vestigingen of kijk eens op onze website: www.makelaardijdejong.nl

Makelaardij De Jong
West-Voortstraat 29
3262 JP Oud-Beijerland
Telefoon 0186-617555

Makelaardij De Jong
Pieter Repeloerstraat 61B
3297 BL Puttershoek
Telefoon 078-6736255

De actieve Makelaar

www.makelaardijdejong.nl

Particulier & Zakelijk | Verkoop | Aankoop | Taxaties | Hypotheken

huis aan huis krant in 2018

In Zottegem werd datzelfde jaar door de al eerder genoemde Olivier van Rode ter gelegenheid van de herdenking een spektakel georganiseerd met een nagespeelde onthoofding, waarbij het bestuur van de HVO aanwezig was. Ook is toen het boek van Jan Paul van der Spek "Het huis van Egmont en de Beijerlanden" gepresenteerd. Het eerste exemplaar werd uitgereikt aan de huidige ambachtsheer en beschermheer van de HVO F.A. baron van Tuyll van Serooskerken. Zo was de cirkel weer rond!

0186-617078
 uitvaartverzorgingmoree.nl
 Prins Hendrikstraat 20-22
 3262 ST Oud-Beijerland

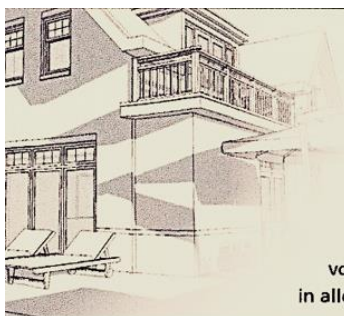
Moree
 uitvaartverzorging

B A Z Z

Jeans & Casual

Oost-Voorstraat 27-28, Oud-Beijerland
www.bazzcasual.nl

Bert Roos
ARCHITECTUUR

Een all-round architectenbureau, inzetbaar
voor bouw en verbouw, **renovatie** en **restaurantie**
in alle segmenten van de woning- en utiliteitsbouw.

West-Voorstraat 25 B 3262 JP Oud-Beijerland T: 0186 614 157
M: 06 538 382 17 E: b.roos@bertroos.nl www.bertroos.nl

www.makocleaning.nl

mako

cleaning service

Schoonmaak-onderhoud
Glazenwasserij
Gevelreiniging
Graffitiverwijdering

L.J. Costerstraat 4 • Oud-Beijerland
Telefoon 0186 - 619 500

De piketstok van de brandweer

Pieter Jan in 't Veld

In maart 2021 schreef ik een stukje over de piketstok van de brandweer en hoe deze na de oorlog is bewaard door de heer Weeda. Op een foto van de commando-overdracht van oud-commandant Wim van Dongen die wij bij het artikel plaatsten was de piketstok voorzien van een goudkleurige knop. Later bleek de goudkleurige knop op de piketstok te zijn verdwenen.

Ons lid Dick van der Linden en oud-brandweerman is met de gehavende piketstok naar het Actief College gegaan en de opleiding houtbewerken heeft de piketstok weer voorzien van een nieuwe knop. Op 1 juli 2021 bij het 75 jarig bestaan van de brandweervereniging heeft Dick van der Linden de weer complete piketstok aan de brandweer overhandigd.

Hubo

de Groot
Oud-Beijerland

Bij ons vind je een groot assortiment aan doe-het-zelf artikelen. We zijn daarin zo breed mogelijk en doen ons best om iedere doe-het-zelf klus tot een succes te maken. Kom je onverhoopt niet uit een klus? Vraag ons dan gerust om advies. Met de kennis die wij aan boord hebben kunnen we je ongetwijfeld vakkundig helpen. Mocht je er echt niet uit komen, dan hebben we altijd nog een kundige montage service achter de hand.

Openingstijden

Ma	08:00 - 20:00
Di	08:00 - 20:00
Wo	08:00 - 20:00
Do	08:00 - 20:00
Vr	08:00 - 20:00
Za	08:00 - 17:00
Zo	Gesloten

Rembrandtstraat 7, 3262 HN Oud-Beijerland | (0186) 61 21 21 | oud-beijerland

SINKE BETONONDERHOUD SPECIALIST IN BETONREPARATIES

BETON HERSTEL | COATINGS | INJECTEREN | BETON REINIGING

Sinke Betononderhoud is gespecialiseerd in betonreparaties, zowel esthetisch als constructief.

Veelzijdig zijn wij betrokken bij betononderhoudsprojecten in Nederland en België. Daardoor is er ruime kennis en ervaring in huis voor het repareren en herstellen van betonconstructies.

Bij alle mogelijk denkbare betonconstructies kunnen wij de betrouwbaarheid en functie in ere herstellen.

Wij hebben diverse reparatiemethodes tot onze beschikking: handmatige betonreparaties, betonspuiten, verpompen van mortels, injecteren van scheuren met epoxy hars of pur.

Welke techniek wordt toegepast is afhankelijk van de gestelde eisen, het type schade en de constructie.

Geïnteresseerd in één van onze diensten?

Neem vrijblijvend contact met ons op. Wij staan garant voor maatwerk, hoogstaande kwaliteit en gedegen advies.

Sinke
BETONREPARATIES

DOMKIERVOORTLAAN 12 | 3261 NE OUD-BEIJERLAND | T 085 - 0408858 | WWW.BETONHERSTELLEN.NL | INFO@BETONHERSTELLEN.NL

Wat is er gebeurd met het Joodse bezit?

Pieter Jan in 't Veld

deel 2

In deel 1 was te lezen over het onroerend goed van slager Abraham Rood aan de Molendijk 20. Het overige Joodse bezit ondergaat een andere procedure.

West-Voorstraat 11

In 1929 kopen de bankiers Hartog en Abraham Koopman als vennoten van Fa. A. Koopman, gevestigd aan de Beneden Molendijk 29, in Oud-Beijerland bekend als de “bank van Koopman” het pand West- Voorstraat 11. In het pand wonen Hartog Koopman en zijn gezin.

De vennoten van de Fa. Koopman hebben kort voor het wegvoeren van Hartog Koopman en zijn gezin, het pand in 1942 al verkocht aan Willem Johannes Smit, directeur van het waterleidingsbedrijf in Oud- Beijerland. In het Kadaster is geen aanwijzing gevonden van ontneming Joods grondbezit. Na het wegvoeren van het gezin Koopman heeft de Duitse Ortskommandant het pand wel feitelijk in gebruik genomen.

Hartog Koopman en zijn vrouw Helena Koopman - Hamme en hun kinderen zijn op 9 juli 1943 in Sobibor vermoord.

In 1949 wordt het pand door Smit verkocht aan de NV. Nederlandsche Handel Maatschappij te Amsterdam. Het is niet onwaarschijnlijk dat de Gebr. Koopman en Smit een mondelinge overeenkomst met elkaar hebben gehad over het veiligstellen van het pand door de verkoop aan Smit. Dit komt overeen met wat Frank Westerman schreef in zijn boek “Kosmische komedie” over zijn opa slager Gerrit Vervelde die geld in bewaring kreeg van Hartog Koopman in 1942.

Beneden Molendijk 29

In 1919 koopt Hartog Koopman een gedeelte van een boomgaard van Antoinette Clara van Weel, en bouwt hier een woonhuis dat als kantoor gebruikt wordt. In 1943 wordt via de Duitse organisatie “Niederländische Grundstücksverwaltung” een gedeelte van het onroerend goed (tuin) verkocht aan de transporteur Cornelis van Ruiven uit de Oost-Voorstraat.

In 1957 bij Rechtsherstel teruggegeven aan erfgenamen van Hartog Koopman:

dr. Maurits Cutzien (Krukziener) te Leiden.
Francisca Roosje Cutzien (Krukziener) te Nieuw- Zeeland.
Henriette Hamme, echtgenote van Alexander Mozes Cutzien
(Krukziener) te Zuthpen.
Manuel David Emanuel Hamme te Amsterdam.
Keetje Tromp, wed. van Marcus Hamme te Rotterdam.
Hanneke Hamme te Rotterdam
Aaltje Hamme te Rotterdam

Het bankgebouw wordt met rust gelaten omdat de bank onderdeel is van de vennootschap en dus van een bedrijf is. In 1951 zal het pand in eigendom komen van NV. Nederlandsche Handel Maatschappij te Amsterdam.

*Uit de verslagen van het tribunaal in het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard van 28 augustus 1946 lezen we in de zaak tegen **C. van Ruiven**:*

Van Ruiven werd o.a. beschuldigd in 1943 onroerend goed van Joods bezit te hebben gekocht. Van Ruiven voerde aan dat hij niet wist dat het hier om Joods bezit ging. C. van Ruiven werd veroordeeld tot verbeurdverklaring van zijn vermogen tot een bedrag van f 10.000, -- en onmiddellijk in vrijheid gesteld.

Admiraal de Ruyterstraat 63 (eerder Polderstraat 63)

De vleeschhouwer Abraham den Hartog uit 's - Gravendeel koopt in 1932 een deel van de boomgaard van de boomkweker Marinus van der Linden. Op deze boomgaard laat Abraham den Hartog in 1933 een huis bouwen. Hij gaat hier wonen met zijn echtgenote Roosje van Tijn. Het echtpaar wordt weggevoerd en later op 6 november 1942 in Auschwitz vermoord. Het huis wordt via de Duitse organisatie "Niederländische Grundstücksverwaltung" gekocht door Simon Beijer. Hij verkoopt het kort daarop door aan de Rotterdamse koopman Izaak Barzilay.

In het Kadaster staat met potlood de aantekening: "p/a J. van Willigen Oost-Voorstraat 48". De bewoning is snel geregeld, door politiechef Garrit

Hendrik van der Tholen, tot Dolle Dinsdag als Van der Tholen met zijn gezin de benen neemt. Op 13 oktober 1944 trekt de Kriegsmarine in het woonhuis.

Na de oorlog staat er op 2 november 1945 een advertentie in het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard dat mevrouw mr. Bets van den Berg door het Nederlandsch beheersinstituut benoemd tot bewindvoerder van de goederen van Abraham den Hartog. Bij ministeriële regeling in 1950 is het pand in eigendom gekomen van de erven van Abraham den Hartog.

Molendijk 33, nu afgebroken en Molendijk 34

In 1893 verkoopt meubelfabrikant Cornelis Schelling het pand aan de kassier en commissionair Abraham Koopman. Abraham Koopman vertrekt in 1937 naar 's-Gravenhage. Evenals bij het pand Adm. De Ruyterstraat 63, koopt Simon Beijer het pand en verkoopt het direct door aan de koopman Izaak Barzilay. Het pand wordt verhuurd aan Jacob van Leenen.

Ook bij dit onroerend goed wordt bij ministeriële regeling het teruggegeven aan Abraham Koopman, die de oorlog heeft overleefd. Hij verkoopt het in 1951 het pand Molendijk 33 aan de rijwielhersteller Willem de Reus, Molendijk 34.

Hier gebeurt met de koop en verkoop hetzelfde als pand Molendijk 33, ook in eigendom van Abraham Koopman. Ook dit pand kreeg hij in 1951 in eigendom terug. In de oorlog is het verhuurd aan de vishandelaar Jacob van der Steen tot 1946 als hij zijn winkel verplaatst naar het pand van slager Rood, in eigendom van Johannes Pieter van Dongen.

Molendijk 40

In 1905 koopt Jacob van den Berg het pand van de erfgenamen van Jan Kraaijo. Hij gaat er wonen met zijn vrouw Alida van den Berg- Kleerekoper. Op 11 december 1942 vertrekt het echtpaar naar Amsterdam, dochter Bets duikt onder. In Amsterdam is het echtpaar alsnog afgevoerd en op 1 februari 1943 in Auschwitz vermoord.

Ook in dit geval is Simon Beijer de koper van het onroerend goed, hij verkoopt het evenals bij het andere onroerend goed door aan Izaak Barzilay. Het pand wordt op 8 juli 1943 verhuurd aan Jan Stolk, later komt hier vanuit Numansdorp inwonen Arie Ruitenbergh. In 1950 wordt bij de ministeriële regeling het pand teruggegeven aan Bets van den Berg die inmiddels advocaat is en de oorlog heeft overleefd. Zij verkoopt het pand in 1964 aan Izaak Hollaar.

Wie was Simon Beijer?

Geboren in 1907, filiaalhouder van wasmachinefabriek Velo aan de Oostdijk 79/81. Volgens een verslag van het tribunaal in het Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard van 11 december 1946, lezen we in de zaak tegen Beijer:

Beijer is lid geweest van de NSB en plaatselijk leider bureau Rechtsbescherming. Hij wordt o.a. beschuldigd van het kopen van Joods bezit en het weer doorverkopen.

Verweer van Beijer: *“verschillende mensen kwamen bij hem vragen of de huizen niet te huur waren, de burens van de onbewoonde huizen zouden geklaagd hebben over het slechte, of geheel ontbrekende onderhoud. Hij werd toen in de gelegenheid gesteld, als tussenpersoon op te treden bij het kopen en verkopen van het Joodse bezit. Wanneer hij dat niet zou hebben gedaan, zouden de huizen hoogstwaarschijnlijk leeg zijn blijven staan, verwaarloosd en geplunderd zijn. Wanneer hij hulpverleende zou dit niet gebeuren en hij zou er zelf nog wat aan verdienen. Hij was opgetreden als tussenpersoon en werd aangesteld als opzichter, haalde de huur op en gaf de klachten en wensen van de huurders door aan de eigenaar”*.(Izaak Barzilay).

Beijer werd veroordeeld tot internering tot 8 mei 1949, ontzetting uit beide kiesrechten.

Wie was Izaak Barzilay?

Koopman in scheepsbenodigdheden, geboren 16 oktober 1876 te Overschie, overleden 28 februari 1957 te Rotterdam. Deze Joodse familie is al voor 1870 Nederlands Hervormd geworden. Wat er met de inboedel is gebeurd uit de huizen van de weggevoerde Joodse inwoners is niet bekend.

Woekerpolis of niet?

Pieter Jan in 't Veld

Ons wordt weleens gevraagd informatie over het zogenaamde Pharusstraatje, We zijn er eens wat onderzoek naar gaan doen. De woningen Koninginneweg 86- 96 worden in de volksmond door de oudere Oud-Beijerlanders ook wel het Pharusstraatje genoemd. Het verhaal gaat dat deze huizen zijn gebouwd door de Pharusbank. De bewoners zouden in een soort huurkoopconstructie op den duur eigenaar worden. Later bleek niet het geval te zijn.

Koninginneweg 86-96

Uit Kadasteronderzoek is niets gebleken van enige bemoeienis bij de bouw en later als eigenaar van de genoemde bank. De woningen zijn gebouwd door de gebroeders Jan en Martinus van Bezeij. Zij vragen op 23 augustus 1926

Nieuwe Vlaardingsche Courant, 25 mei 1928

vergunning aan voor de bouw van 7 huizen, schuur en erf. Uit de bouwtekening kunnen we zien dat het gaat over Koninginneweg 84 en de achterliggende woningen, die in de volksmond het Pharustraatje werd genoemd. Later in eigendom van Gerrit en Jan van Bezeij. Tot 1940 in het bezit van de familie van Bezeij gebleven. Zoals hierboven te zien, verschijnen er rond die tijd verschillende advertenties van de Pharusbank waarin zij certificaten hypotheekgarantie uitgaven.

N.V. PHARUSBANK den Haag.
Bezorg U zelf een Eigen Woning.
Bespaar Uw huurpenningen ten bate van U zelf of Uw kinderen. Door te nemen een **Certificaat Hypotheekgarantie** bij de PHARUS BANK te 's-Gravenhage, Laan van Meerdervoort 53c.
Bijkantoren Haarlem, 's-Hertogenbosch en Zwolle.
Vraagt gratis inlichtingen.
Actieve personen als vertegenwoordiger gezocht.

1472 20

Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard en IJsselmonde, 4 maart 1927

Wij denken dat dit mogelijk een vroege vorm is, van we later kennen als een woekerpolis. Weet iemand meer laat het ons dan weten.

Voor een onafhankelijk
Hypotheekadvies
Neem contact op met John van Helden 0186-634214
j.vanhelden@schepassurantien.nl www.schep-assurantien.nl

Een vergeten verhaal

Leen van Driel

Kom vanavond met verhalen

Als de oorlog is verdwenen

Inmiddels is de oorlog verdwenen. Het leek voorgoed. Voor ons, hier in het westen dan. De actualiteit in het oosten van Europa zet daar een groot vraagteken achter. Voor de mensen daar is het geen vraag meer: de oorlog is terug. Oorlog is terug van weggeweest. Het maakt bang. Het stemt tot nadenken. Vooruit-denken: wat als? En terug-denken: hoe was het ook al weer?

Niet gevraagd en niet verteld

Over de Tweede Wereldoorlog is veel verteld en beschreven: over de Joden en over het verzet bijvoorbeeld, over slachtoffers en helden. Wat niet veel aandacht kreeg, was het verhaal van dwangarbeiders of tewerkgestelden in Duitsland. Het is onderbelicht gebleven in de Nederlandse herinneringscultuur, merkt de projectleider van het NIOD en het Nationaal Comité 4 en 5 mei op. Een nieuw project vanuit beide instituten moet daar verandering in gaan brengen. In het voorjaar van 2024 wordt het afgerond met een publieksboek, een digitale presentatie en een reizende tentoonstelling. Nu is er al een podcast - *Gedwongen* - ter eerste kennismaking.

Het is niet alleen een vergeten verhaal, maar ook een beladen verhaal. Arbeiders hielpen immers mee om de Duitse industrie draaiende te houden. Daar kon je maar beter niet naar vragen en over praten. En dat werd de praktijk voor vele jaren.

Willen we er nog iets over te weten komen, dan moeten we niet te lang wachten. De dwangarbeiders uit Oud-Beijerland zijn inmiddels overleden, van hun partners leeft nog een enkeling, dus zijn we aangewezen op kinderen om nog een glimp van de mondelinge overlevering op te vangen. Totdat ook dat over enkele jaren niet meer mogelijk is. Dan resten alleen nog schriftelijke bronnen. De pech is dat die al langer verdwenen zijn. Voor een heel groot deel zijn de

belangrijkste bronnen, die van de Arbeidsbureaus en van het Rode Kruis, kort na de oorlog al vernietigd.

Piet van Dam (1913-1978) aan het werk in Neuenburg als arbeider in de Pektin-fabriek

Hoe was het in Oud-Beijerland? Deze vraag kwam voort uit het grotere verhaal over de oorlog in ons dorp, zoals dat verteld is in *als oorlog een dorp overvalt*. Die historie riep nieuwe verhalen op. Zoals dat van de dwangarbeiders.

Het dagboek van Adri van der Linden (1910-1999), werkzaam bij de Rotterdamsche Bank in het centrum van het dorp vormde een van de rode draden in het grote verhaal over ons dorp. Hij maakte de oorlog mee in het dorp en in de laatste weken als dwangarbeider ter versterking van Duitse stellingen in 's- Gravendeel. Zijn jongere collega bij de bank, Jan Baars (1918-2004), maakte een groot deel van de oorlog niet in het dorp mee. Hij werd dwangarbeider in Duitsland zelf. Ook hij hield een dagboek bij. Dit vormt nu de

kern van dit nieuwe boek *Uit het leven van een dwangarbeider*. Gelukkig is dit bewaard gebleven en hebben zijn kinderen Anja en Simon graag meegewerkt om het verhaal van hun vader verder te vertellen. Tot nu is dit het enige complete dagboek van een *Beijerlander* dat ons bekend is.

Het verhaal in grote lijnen

In het Duitse leger dienden in het voorjaar van 1942 inmiddels 9,5 miljoen Duitse mannen. Dat is - een half miljoen - meer dan de totale bevolking van Nederland op dat moment! Het aantal zou nog verder oplopen tot 13 miljoen. Deze soldaten werden onttrokken aan het arbeidsproces en dat betekende lege plekken in fabrieken en elders. Juist in een tijd dat de oorlogsindustrie vroeg om meer en snelle levering. Naarmate de oorlog vorderde en er van een Blitzkrieg geen sprake meer was, werden de touwtjes van de arbeid steeds strakker en dwingender aangetrokken. Het gevolg was dat in het voorjaar van 1942 165.000 Nederlandse werklozen - in minder of meerdere mate - gedwongen in Duitsland aan het werk waren. Het bleek voor Duitsland niet genoeg om de tekorten aan te vullen.

Voorjaar 1942 - vanaf 23 maart om precies te zijn - werd arbeidsdienst ook in Duitsland *verplicht* voor alle inwoners van het Duitse Rijk en de bezette gebieden. Dat was een belangrijk moment in het leven onder de bezetting. Hoefde je als Nederlander tot die tijd nog niet bang te zijn om opgeroepen te worden om *in Duitsland* te móeten werken, vanaf dan - voorjaar 1942 - kon iedereen binnen een bepaalde leeftijdsgrens een oproep verwachten. Bedrijven moesten precies aangeven wie hun werknemers waren en de lijsten opsturen aan de arbeidsbureaus. Die traden dan bemiddelend op tussen vraag en aanbod. Ruim een jaar later - vanaf 6 mei 1943 - kwam daar nog een schepje bovenop. Toen kregen alle mannen tussen de 18 en 35 een oproep, zonder dat daar een specifieke vraag aan vooraf ging. Voor Nederland bleven vrouwen gevrijwaard van verplichte arbeidsdienst in Duitsland.

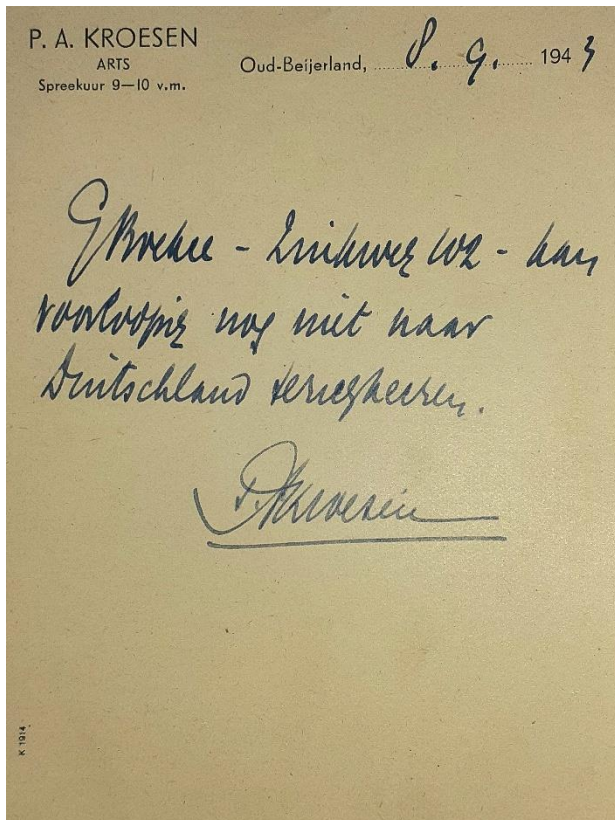
De inschatting is dat in totaal zo'n 8 tot 10 miljoen voornamelijk mannen, maar ook vrouwen, uit Europa in Duitsland tewerkgesteld zijn. Daarvan meer dan een half miljoen uit Nederland. Cijfers uit de Hoeksche Waard zijn niet bekend. Uit Oud-Beijerland vertrokken *enkele tientallen* mannen naar Duitsland, verschillende vrijwillig, anderen gedwongen, aldus Siderius, het plaatselijke

geschiedschrijvende schoolhoofd in ruste. *Enkele tientallen*. Dat is verhoudingsgewijs niet veel: zo'n 1 % van de - manlijke - bevolking. Voor Nederland ligt dat percentage op ruim 10 %. Ons onderzoek laat zien dat de inschatting van Siderius te laag is.

Het verhaal van Beijerland

Geboeid geraakt door het onderwerp hebben we inmiddels ruim 110 namen van Beijerlandse jongens en mannen die in Duitsland tewerkgesteld zijn. Het zijn namen van mannen die of geboren zijn in Oud-Beijerland, of tijdens de oorlog in Oud-Beijerland woonden. Meestal overlappen die twee categorieën elkaar, maar soms ook niet, bijvoorbeeld als mensen voor de oorlog verhuisd zijn. Siderius telde waarschijnlijk alleen de laatste categorie, dus wonend in het dorp. Ook als we dat als criterium overnemen dan komen we nog uit op ruim twee

keer meer namen dan hij. Ook dan blijft het ruim onder het landelijk gemiddelde. Dit lagere aantal kan verklaard worden doordat menigeen in de voedselvoorziening - de land- en tuinbouw - werkzaam was en niet gemist kon worden.

Werken in Duitsland was niet van gevaar ontbloot. Ondervoeding, slechte hygiënische omstandigheden en luchtaanvallen van de geallieerden waren levensbedreigend. Siderius noemt vier namen van mannen die in Duitsland tijdens hun periode van tewerkstelling zijn omgekomen. Voor heel Nederland wordt een getal van 25.000 genoemd. Ook hier is het verschil verhoudingsgewijs

Dwangarbeiders die terugkeren naar huis, wachtend aan de Elbe. Jan Baars (met hoed) iets links van het midden

memorabel. Voor Nederland komen we globaal uit op een percentage van 5 voor Oud-Beijerland 0,1. Maar wat zeggen getallen als het over mensenlevens gaat? Wat zeggen getallen als een moeder elke 5e mei het gordijntje van haar keuken opzij schuift om te zien of haar zoon al terugkomt. Gezond en sterk was hij vertrokken.

Daarna is niets meer vernomen.
Hij is weg. Verdwenen. Voorgoed.

Elk verhaal is er één

Ook al hebben we slechts één dagboek, toch is het dankzij de hulp van velen gelukt om meerdere verhalen te vertellen. Die zijn heel verschillend van aard. De een had het - werkend bij een boerengezin dat geen fan van Hitler was - goed. De ander had het in een fabriek en een slecht onderkomen in Kassel of Berlijn, met op den duur elke dag wel bombardementen, erg slecht.

Ook de terugkomst was verschillend. De een was snel na het einde van de oorlog thuis en kon nog net deelnemen aan de bevrijdingsfeesten. Voor de ander waren die al lang en breed achter de rug en was aanschuiven het parool.

De een pakte de draad bij thuiskomst snel weer op, voor de ander - gewend aan een totaal ander leven - bleek dat heel moeilijk. Voor hemzelf, maar ook voor vrouw en kinderen.

Een compleet verhaal

Graag willen we aan het verhaal van Oud-Beijerland een zo compleet mogelijk stukje toevoegen. Nog niet eerder beschreven, niet eerder in deze omvang verteld. We bedden dat ook graag in in het grote landelijke verhaal. Daartoe hebben we contact met de landelijke projectleiding van het NIOD en het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Zo krijgt het een grotere context: ieder individueel verhaal kan gelegd worden naast andere verhalen uit ons dorp en die, op hun beurt, naast het geschiedverhaal van ons land.

Om geen mensen en zaken over het hoofd te zien en prijs te geven aan de vergetelheid roepen we mensen op hun verhalen of brokstukje informatie met ons te delen. Opdat zij, onze Beijerlandse jongens en mannen, niet vergeten worden. En ook hun partners niet, die thuisbleven in onzekerheid.

Kom vanavond met verhalen

En herhaal ze honderd malen

Alle malen zal ik wenen (Leo Vroman)

Dat laatste geldt voor toen. Dat geldt ook voor nu. Nu de oorlog niet verdwenen blijkt.

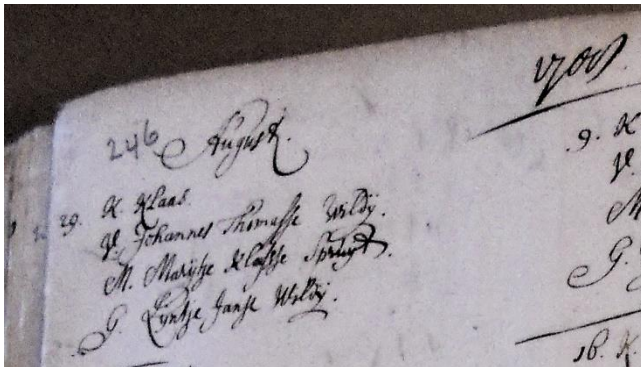
Leen van Driel, l.van.driel@planet.nl; 0626799711

Beijerlandse jongens aan de Slavenkust

Jan Paul van der Spek

Op 24 juli 1689 trouwde in Rockanje de Oud-Beijerlander Johannes Thomasz Wildij met, de uit Klaaswaal afkomstige, Maria Claas Spruijt. Het echtpaar vestigde zich in de Sint Annapolder onder Rockanje. Lang bleven ze daar niet wonen, want in 1692 wordt Johannes Thomasz Wildij genoemd in het lidmatenboek van de Dorpskerk. In later jaren (1704) heeft hij het zelfs tot schepen gebracht. Misschien dateert een ruzie met de toenmalige Ambachtsheer mr. Cornelis Ascanius van Sypestein tot Sypestein wel van die tijd, want in 1712 ging het goed fout. Wat was het geval?

Op 5 januari 1712 was Marijtje Coenen, afkomstig uit Oud-Beijerland, ten huize van Aart Plomp in Dordrecht, bevallen en zij verklaarde dat Jan Pietersz, die toen op zee voer, de vader was. Maar met hulp van de politie en onder allerlei bedreigingen wist Van Sypestein haar zo ver te krijgen dat zij toegaf dat Johannes Thomasz Wildij de vader was. Nog dezelfde dag werd Wildij te Dordrecht in de herberg 'De Korenbeurs' onder bewaking gesteld. Wel herriep de jonge vrouw de afgedwongen verklaring, maar Wildij werd toch gedagvaard voor het Gerecht in Oud-Beijerland. Maar de schepenen spraken Wildij vrij. Mogelijk had deze affaire wel zijn gevolgen, want in het jaar daarop vertrok het gezin voor enige tijd naar Goidschalxoord. Later vestigden zij zich weer in Oud-Beijerland en vestigde zich aan de Oost-Voorstraat.

Doopboek Dorpskerk, Klaas Wildij, 29 augustus 1708

Op 29 augustus 1708 werd in Oud-Beijerland een zoon Klaas gedoopt. Deze Klaas is de aanleiding tot het ontstaan van dit artikel. Van de hiervoor gemelde beschuldigingen van zijn vader zal de kleine Klaas weinig gemerkt hebben, maar later waren er meer

problemen. Op 24 september 1729 wordt het echtpaar Wildij in de Kerkenraad besproken. Het blijkt dat Johannes Thomasz Wildij, *thans meer dan ooit, met*

zijn vrouw oneenig en ergerlijk leven. Hiervan zal de jonge Klaas wel degelijk iets gemerkt hebben. Hoewel enige tijd later aan de Kerkenraad gemeld kan worden dat Johannes en Marijtje al lang weer te zamen wonen. Maar dan beginnen de problemen met Klaas. Ruzies tussen vader Johannes en zoon Klaas lopen volledig uit de hand. Zo erg zelfs dat de vader in wanhoop besluit een brief schijft aan de Magistraat om zijn zoon op te sluiten en vervolgens op een schip naar Indië te zetten. Dat lukte, want later blijkt uit een brief dat de heren van de kamer van de West-Indische compagnie geaccordeerd hebben dat Klaas Jansz Wildij, voor soldaat, met het scheepje 'Piershille' na d'Elmina in Guinea gezonden magh werden. Klaas arriveert op 2 mei 1730 op de Afrikaanse kust.

Fort São Jorge da Mina, Ghana

Hij werd tewerk gesteld op het fort Elmina. Dit fort was in 1482 door de Portugezen gebouwd om de goudwinning en de mijn te beschermen. Later werd dit fort door de Nederlanders veroverd en vooral gebruikt om slaven door te voeren naar de plantages van Suriname. Niet lang heeft hij in dit beruchte fort geen dienst gedaan. Hij monsterte weer aan op het schip 'Beschutter'. Dit schip voerde in die tijd konvooidiensten uit voor de kust van Guinea. Op 14 oktober 1732 overleed Klaas Jansz Wildij op de leeftijd van 24 jaar, waarschijnlijk aan een tropische ziekte. Na zijn overlijden werden zijn bezittingen beschreven en

vervolgens verkocht. Wat ondergoed, twee paar schoenen, hoeden en een aantal pijpen met rookgerei. het bracht nog 50 gulden en 7 stuivers op.

Na zo'n geschiedenis rijst de vraag of er nog meer Beijerlandse jongens dienst gedaan hebben bij de West Indische Compagnie? In de archieven zijn er wel een paar te achterhalen. Vooral de goed bijgehouden soldij-boeken en monsterrollen verschaffen veel informatie, een (wellicht niet volledig) overzicht:

Aart van Dalem vertrok op 17 maart 1698 uit Texel met het schip de 'Gouden Punt'. Hij overleed op 5 maart 1699.

Pieter Schroomhuijsen. Op 19 juli 1711 zeilde hij met het schip 'Adrichem' vanaf Texel. Hij arriveerde in Elmina en overleed op 10 december 1711.

Arij Claassen vertrok op 15 mei 1720 hij van Texel met het schip 'Emmenes' en arriveerde op 15 juli 1720 in Elmina. In de later jaren maakte hij promotie en kreeg in 1724 toestemming om met de 'Jonge Alexander' te repatriëren.

Willem Waaldijk. Hij kwam met het schip de 'Jonge Alexander' vanaf de Maas gezeild en was 30 mei 1727 bij Elmina gearriveerd. Bevond zich in 1728 op het fort de Goede Hoop te Bercoe. Aldaar overleden.

Pieter de Winter. Hij arriveerde te Elmina op 30 mei 1727 met het schip de 'Jonge Alexander' nadat hij op 22 maart als matroos vanaf de Maas gezeild was. Op 30 januari 1729 krijgt hij toestemming om met dit schip te repatriëren.

Jacob van Hoff. Hij vertrok op 2 februari 1773 vanaf Rammekens met het schip en arriveerde op 17 april 1773. Deed als soldaat dienst eind september 1776 in Rio Essequibo. Hij ontving soldij tot juni 1780.

bronnen

K. Siderius, Uit vervlogen dagen. Oud-Beijerland (1967)

Archief Hervormde Gemeente Oud-Beijerland. inv. nummer 36

Bijzondere dank aan **Gerhard de Kok** (dr. G.J. de Kok, Universiteit Leiden).

Door zijn publicatie werd ik op het spoor gezet van Klaas Jansz Wildij. Verder was hij zo vriendelijke om mij te wijzen op de door hem gemaakte zoekhulp:

<https://dekok.xyz/htresearch/>

brief Wildij: NL-HaNA. toegang 1.05.14. inv. nr. 33. p. 261

Nieuwe aanwinsten

Alie van den Berg

Aanwinsten tot 22 april 2022

Boeken

- B-H-018 Inzoomen op de Historische Hoeksche Waard door Arie Pieters, Uitgave Mijnbestseller.nl (2021)
- B-O-052 Help! Het is Oorlog door Ria Mourits-den Boer- jeugdroman Uitgave Gebr. Koster, Barneveld (2020)
- B-H-019 Van Tunnel tot Tunnel, dialect in de Hoeksche waard, tekst P.W. de Zeeuw (1979) en fotomateriaal Els van Gemeren Prive-uitgave (2022)
- B-O-053 Het Oude Raadhuis te Oud-Beijerland door Sean C.E. Huizinga. Uitgave Historische Vereniging Oud-Beijerland (2022)
- B-H-020 De Canon van de Hoeksche Waard, redactie W. Spaan en R. van der Waal. Uitgave Museum Hoeksche Waard (2021)
-

**Brood- en banketbakkerij
Voordijk b.v.**

Molendijk 44 | Emmastraat 8b
Oud-Beijerland | Heinoord
T 0186-612592 | T 0186-602086

bestelling@bakkervoordijk.nl
www.bakkervoordijk.nl

